

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

Factors Affecting Student's Socially Responsible Behavior - A Case Study of Students
from Government Universities in Bangkok Metropolitan

ฉันทนา ปาปัตถา

ณัฐภณ สุขเมธอริคม

ปติพงษ์ พิมพ์พิเศษ

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

E-mail : chantana.p@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อมหาวิทยาลัย/สถานศึกษา ความรับผิดชอบต่อชุมชน และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศและระดับชั้นที่ศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครต่างกัน มีพฤติกรรมการความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ผลการเรียนและรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครต่างกันมีพฤติกรรมการความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ผลการเรียนมากกว่า 3.50 10,000-15,000 บาท ผลการเรียน 3.01-3.50 และป้ายโฆษณา

คำสำคัญ : พฤติกรรม, พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม, มหาวิทยาลัยของรัฐ

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) to study the socially responsible behavior of the students, and 2) to study factors that differentiate student's socially responsible behavior. Factors included predicted variables, personal factors: gender, student grade, educational achievement, average monthly income per

household student, and media exposure towards social responsibility in the students at Government Universities in Bangkok Metropolitan. The data were collected through 400 students of government universities. The study presented the following results: In general, the student's social responsibility was in high level and all factors were in high level i.e. family responsibilities, friend responsibility, university/institution responsibility, community responsibility, and the nation responsibility. The hypothesis testing showed that different gender and student grade had different socially responsible behavior with no significant differences. Students with different educational achievement, average monthly income per household student had different socially responsible behavior with a statistical significance at .05. The six factors: Newspaper, Internet, school-grade students more than 3.50, Average monthly income between 10,000-15,000 bath, school-grade students between 3.01-3.50, and Billboard had the effect on socially responsible behavior of the students with a statistical significance at .05.

KEYWORDS : Behavior, Socially Responsible Behavior, Government Universities

บทนำ

ในสถาบันอุดมศึกษามีเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมอย่างมากมาย ซึ่ง วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543) ได้รวบรวมข่าวสื่อมวลชนจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ประมวลเป็นเหตุการณ์ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา เช่น นักศึกษาฆ่าเพื่อนนักศึกษาด้วยกันเองในเรื่องความรัก นักศึกษาฆ่าตัวตายเมื่อไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงานทำ นักศึกษาก้าวร้าว อาจารย์ผู้สอนโดยให้อาจารย์ไม่สุภาพ นักศึกษาทำร้ายเพื่อนนักศึกษาต่างสถาบันทำให้ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องได้รับบาดเจ็บหรือบางรายถึงแก่ชีวิต และนักศึกษาประกอบอาชีพไม่เหมาะสมเป็นอาชีพที่สังคมรังเกียจ เป็นต้น ดังนั้นจากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าปัญหาที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ความรับผิดชอบของนิสิต นักศึกษา ซึ่งนักศึกษาไทยยังอยู่ในช่วงวิกฤตและเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องรีบแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในการปลูกฝังคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพราะนักศึกษาเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต เนื่องจากนักศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการที่จะออกไปทำงานรับใช้ประเทศชาติ มีคุณธรรมและจริยธรรมเสื่อมลง ย่อมก่อปัญหาความเดือดร้อนให้แก่สังคมมากกว่าที่ได้รับการศึกษาน้อย

นอกจากนี้สถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ ได้มีความพยายามสอดแทรกความรับผิดชอบต่อสังคมเข้าไปในหลักสูตรรายวิชา ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้นักศึกษามีคุณธรรมเป็นหลัก ไม่ใช่เก่งอย่างเดียว แต่นักศึกษาต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในงานได้ และต้องมีความอดทนต่อการทำงานและการเปลี่ยนแปลงสู่งาน และต้องได้รับการยอมรับในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ นอกจากนี้ สิ่งหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังให้กับนักศึกษาได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ความสนใจตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตน ทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น (กรมวิชาการ, 2542) ในขณะที่ จริญญา เฉลาประโคน (2545) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การรู้จักฐานะหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถแบ่งได้ 5 ด้าน คือ 1) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ได้แก่ เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง 2) ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ได้แก่ รักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน และไม่ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียนปฏิบัติตนภายในกฎข้อบังคับของโรงเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อชุมชน ได้แก่ ให้ความร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ข้อสุดท้ายต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวและไว้ใจได้ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม รักษาสมบัติส่วนรวมเหมือนของตนเอง 4) ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ ได้แก่ ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี และ 5) ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ได้แก่ ไม่รังแก ไม่เอาเปรียบเพื่อน เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ ปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันการศึกษาจะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษา พร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยและในปัจจุบันนอกจากสถาบันการศึกษาแล้ว สื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรม ให้ประชาชนทั้งประเทศได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมที่ประชาชนพึงมีต่อประเทศชาติ เพื่อให้ประเทศชาติสามารถพัฒนาได้เท่าเทียมกับนานาประเทศ รวมทั้งปลูกให้คนไทยในชาติเกิดความรักความสามัคคีขึ้น จากสาเหตุข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากนักศึกษาเป็นกลุ่มเยาวชนที่จะต้องได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อให้เป็นบุคคลคุณภาพของสังคม และนักศึกษายังเป็นเป็นกลุ่มคนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ จริญญา เฉลาประโคน (2545) ซึ่งได้กำหนดบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การรู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคมไว้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อมหาวิทยาลัย/สถานศึกษา ความรับผิดชอบต่อชุมชน และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาหาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ก่อนที่จะออกไปประกอบอาชีพและใช้ชีวิตในสังคมส่วนรวมต่อไป

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร

2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐาน

1) ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครต่างก็มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน

2) ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมีผลต่อพฤติกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับ

1) สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาในปัจจุบัน

2) สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาของสถาบันและมหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร จำนวน 14 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบัน และมหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางของ Taro Yamane (Yamane, 1967) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ค่าระดับความคลาดเคลื่อน 5% ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 แห่ง จาก 14 แห่ง ด้วยวิธีการจับฉลากเพื่อ

เลือกสถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรายงานในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่

- 1) การแจกแจงความถี่ (Frequency) 2) ร้อยละ (Percentage)
- 3) ค่าเฉลี่ย (Mean) 4) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สถิติที่ใช้ในการสมมติฐาน ได้แก่ 1) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน โดยการทดสอบค่าที (t-test) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มมากตัวอย่าง 2 กลุ่มใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) ในกรณีที่ผลการวิเคราะห์มีความแตกต่าง ที่ระดับนัยสำคัญ .05 จะทำทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) และ 3) วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อหาสมการทำนายพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลข้อมูลทั่วไป

1) ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.8 กำลังศึกษาในระดับชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 35.5 มีผลการเรียนระหว่าง 2.51-3.00 ร้อยละ 39.0 และมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัว

ระหว่าง 20,001-25,000 บาท ร้อยละ 19.8

2) การเปิดรับข่าวสาร พบว่า นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม ร้อยละ 88.2 มีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเปิดรับ 3-4 วันใน 1 สัปดาห์ ร้อยละ 29.8 และเปิดรับสื่อวิทยุโทรทัศน์ ร้อยละ 90.0

3) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม จำแนกตามสื่อในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.66 ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่เปิดรับสื่อโทรทัศน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.32

4) พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.92 และอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ มีค่าเฉลี่ย 3.92 รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน มีค่าเฉลี่ย 4.00 ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.97 ด้านความรับผิดชอบต่อมหาวิทยาลัย/สถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.83 และด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.66 ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1) เพศของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร ต่างกันมีพฤติกรรมการความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกัน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว และด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน ส่วนด้านความรับผิดชอบต่อมหาวิทยาลัย/สถานศึกษา ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน และด้านความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ มีความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน

2) ระดับชั้นที่ศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครต่างกันมีพฤติกรรมการความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว และด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน ด้านความรับผิดชอบต่อมหาวิทยาลัย/สถานศึกษา ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน และด้านความรับผิดชอบต่อประเทศชาติมีความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน

3) ผลการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร ต่างกันมีพฤติกรรมการความรับผิดชอบ ต่อสังคมในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกัน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว และด้าน ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ และแตกต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่

3.1) ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน โดย นักศึกษาที่มีผลการเรียนระหว่าง 2.01-2.50 มีพฤติกรรมการ ความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลการเรียน มากกว่า 3.50 และนักศึกษาที่มีผลการเรียนระหว่าง 2.51-3.00 มีพฤติกรรมการความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกับ นักศึกษาที่มีผลการเรียนมากกว่า 3.50

3.2) ด้านความรับผิดชอบต่อมหาวิทยาลัย/ สถานศึกษา โดยนักศึกษาที่มีผลการเรียนระหว่าง 2.01-2.50 มีพฤติกรรมการความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกับนักศึกษา ที่มีผลการเรียนมากกว่า 3.50 และนักศึกษาที่มีผลการเรียน ระหว่าง 2.51-3.00 มีพฤติกรรมการความรับผิดชอบต่อสังคม แตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลการเรียนมากกว่า 3.50

3.3) ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน ส่วนด้าน ความรับผิดชอบต่อครอบครัว โดยนักศึกษาที่มีผลการเรียน ระหว่าง 2.01-2.50 มีพฤติกรรมการความรับผิดชอบต่อสังคม แตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลการเรียนมากกว่า 3.50 และ นักศึกษาที่มีผลการเรียนระหว่าง 2.51-3.00 มีพฤติกรรมการ ความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลการเรียน มากกว่า 3.50

4) รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนของ นักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครต่างกัน มีพฤติกรรมการความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อมหาวิทยาลัย/สถานศึกษา และแตกต่างกัน 4 ด้าน ได้แก่

4.1) ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว โดยไม่มีคู่ใดแตกต่างกัน

4.2) ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน โดยไม่มี คู่ใดแตกต่างกัน

4.3) ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน โดยไม่มี คู่ใดแตกต่างกัน

4.4) ด้านความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ โดย นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนระหว่าง 5,000-10,000 บาท มีพฤติกรรมการความรับผิดชอบต่อสังคม แตกต่างกับนักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ระหว่าง 15,001-20,000 บาท

5) ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ มีผลต่อพฤติกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่

5.1) สื่อหนังสือพิมพ์มีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 19.8

5.2) สื่ออินเทอร์เน็ตมีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 10.3

5.3) ผลการเรียนรู้มากกว่า 3.50 มีผลต่อ ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐใน กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 28.1

5.4) รายได้เฉลี่ยของครอบครัว ระหว่าง 10,001-15,000 บาท มีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของ นักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 9.3

5.5) ผลการเรียนรู้ 3.01-3.50 มีผลต่อความ รับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 10.7

5.6) ป้ายโฆษณา มีผลต่อความรับผิดชอบต่อ สังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 11.7

อภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ชั้นปี ที่ศึกษา ผลการเรียนรู้ และฐานะทางครอบครัว ของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครต่างกันมีพฤติกรรมการ ความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า ผลการเรียนรู้และรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน ต่างกัน นักศึกษาจะมีพฤติกรรมและความรับผิดชอบต่อ

ต่อสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากการพิจารณารายคู่พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนระหว่าง 2.01-2.50 และ 2.51-3.00 มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกันกับนักศึกษาที่มีผลการเรียนมากกว่า 3.50 จะสังเกตได้ว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนอยู่ในดีมาก ๆ จะมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลางและระดับค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่มีผลการเรียนสูง จะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อเรื่องการเรียนสูง ส่งผลให้ทุกๆ เรื่องนักศึกษาก็จะมีความรับผิดชอบต่อสูงตามไปด้วย ส่วนนักศึกษาที่มีผลการเรียนในระดับปานกลาง อาจจะมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในเรื่องการเรียนและในเรื่องอื่นๆ เช่นกัน แต่บางครั้งนักศึกษากลุ่มนี้อาจจะมีความสนใจในเรื่องอื่นๆ มากกว่าเรื่องเรียน และอาจจะทำให้ความสนใจกับเพื่อนสมาชิกในห้องและทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน และจากการพิจารณาค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนมากกว่า 3.50 จะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนระหว่าง 2.01-2.50 และ 2.51-3.00 เช่นกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ มาลินี จุโฑปะมา (2550) พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 เกรดเฉลี่ย 2.01-2.50 เกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 และเกรดเฉลี่ยสูงกว่า 3.00 มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน ส่วนในเรื่องของผลการเรียนสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มาลินี จุโฑปะมา (2550) ที่ทำการศึกษาวุฒิสมาศครูศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งพบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่างกันมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน นอกจากนี้ในเรื่องของรายได้ยังสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ อุไรวรรณ วัชรคุ่มครอง (2553) ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดสมุทรปราการ ที่พบว่า นักศึกษาที่มีรายได้ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา ผลการเรียน และรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน

และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของนักศึกษามีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามี 6 ปัจจัย ได้แก่ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ผลการเรียนมากกว่า 3.50, รายได้ระหว่าง 10,000-15,000 บาท ผลการเรียน 3.01-3.50 ป้ายโฆษณา ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ สามารถจัดกลุ่มได้ 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 ปัจจัยด้านผลการเรียนประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ ผลการเรียนมากกว่า 3.50, ผลการเรียนระหว่าง 3.01-3.50 กลุ่มที่ 2 ปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ประกอบด้วย 1 ตัวแปร ได้แก่ รายได้ระหว่าง 10,000-15,000 บาท และกลุ่มที่ 3 ปัจจัยด้านการเปิดรับสื่อ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และป้ายโฆษณา ดังนั้นเมื่อพิจารณาเป็นกลุ่ม จะพบว่า

กลุ่มที่ 1 ปัจจัยด้านผลการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนดีมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 3.0 ขึ้นไป จะมีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างมาก และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยด้านพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมก็อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่มีผลการเรียนดี อาจมีผลมาจากความรับผิดชอบต่อเรื่องการเรียน และเมื่อบุคคลใดที่มีความรับผิดชอบต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว บุคคลนั้นก็จะมีความรับผิดชอบต่อทุกๆ เรื่อง ดังที่ เพ็ชรินทร์ ปรุภมวณิชกะ (2535) ได้อธิบายความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรู้จักหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพทันตามกำหนดเวลา มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว ด้านความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ในขณะที่กนก จันทร์ขจร (2543) ได้อธิบายความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่างๆ ที่จะสร้างให้บุคคลในชาติ รู้สำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ในเรื่อง ความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ การยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนทั้งดีและไม่ดี ถูกหรือผิด มีความสำนึก รู้ตัวว่าผิดแล้ว จะไม่คิดทำผิดอีกต่อไป ไม่ปิดความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ในส่วนของ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ปรับปรุงพัฒนาการทำงานหรือการเรียนของตนให้ประสิทธิภาพ ได้ประสิทธิผล

และมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนที่ดีขึ้น สูงขึ้นหรือดีที่สุดในที่ที่สามารถทำได้ มีความรับผิดชอบในการประกอบกิจกรรมหรือการทำงานที่สุจริต ไม่เลื่องงานและต้องปฏิบัติงานให้เรียบร้อย ไม่คั่งค้าง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มาลินี จุฑาปะมา (2550) พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ที่พบว่า นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสูงกว่า 3.00 มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมสูงตามไปด้วย

กลุ่มที่ 2 ปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว พบว่า นักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวอยู่ในระดับกลางๆ จะมีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้เนื่องจาก นักศึกษาที่ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มากนัก บางครั้งอาจจะต้องหางานทำเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในบ้านที่นับวันยิ่งสูงขึ้น ตามค่าครองชีพที่สูงขึ้นตาม ดังนั้น นักศึกษากลุ่มนี้จึงมีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม แต่ถ้ามองในอีกมุมหนึ่ง นักศึกษากลุ่มนี้อาจจะไม่มีผลต่อสังคมเลยก็ได้ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจาก ฐานทางด้านที่ไม่ค่อยจะดีนัก นักศึกษาจะต้องช่วยเหลือทางบ้าน ดังนั้น จึงไม่มีเวลามากพอที่จะสนใจในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมก็เป็นได้ ดังที่ ปรมะ สตะเวทิน (2539) ได้กล่าวว่า สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว คนที่มีพื้นฐานทางครอบครัวต่างกันอย่างมีค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ทฤษฎีทางสังคมวิทยาได้ยอมรับอิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลและถือครอบครัวเป็นสังคมแรกๆ ของบุคคล คนที่มีอาชีพต่างกันอย่างมองโลก มีแนวความคิด มีอุดมการณ์ มีค่านิยมต่อสิ่งต่างๆ แตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อูไรวรรณ วัชรคุ่มครอง (2553) ที่ศึกษา ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาก่อนการศึกษานอกโรงเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดสมุทรปราการ ที่พบว่า นักศึกษาที่มีรายได้ต่างกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างกันเช่นกัน

กลุ่มที่ 3 ปัจจัยด้านการเปิดรับสื่อ พบว่า นักศึกษาที่พฤติกรรมการเปิดรับสื่อต่างๆ ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่

หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ป้ายโฆษณา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักศึกษาปัจจุบันมีการเปิดรับสื่อที่หลากหลาย โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นสื่อที่เข้าถึงนักศึกษาได้มาก ส่วนหนังสือพิมพ์และป้าย โฆษณาอาจจะเป็นผลอันเนื่องมาจากการใช้ชีวิตของนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร จะได้พบสื่อต่างๆ เหล่านี้ อยู่เป็นประจำ ดังนั้น สื่อทั้ง 3 มีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา และในปัจจุบันในทุกๆ วงการได้พยายามดำเนินการไม่ว่าจะเป็นการโฆษณา หรือการรณรงค์ ได้พยายามผ่านสื่อต่างๆ ทั้ง 3 ช่องทาง ซึ่งถือว่าเป็นสื่อที่ยังได้รับความนิยมอยู่อย่างมาก ดังที่ ปรมะ สตะเวทิน (2541) กล่าวว่า สื่อเป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารให้ติดต่อกัน ดังนั้นสื่อจึงเป็นองค์ประกอบประการหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของพฤติกรรมการสื่อสารในการสื่อสารผู้ส่งสารจึงจำเป็นต้องเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมเนื่องจากสื่อแต่ละชนิดมีความสามารถเข้าสู่ระบบของการรับรู้ของผู้รับสารโดยผ่านประสาทสัมผัสที่แตกต่างกัน เช่น การเห็นจากสื่อสิ่งพิมพ์ การได้ยินจากวิทยุกระจายเสียงและการเห็น หรือได้ยินจากสื่อโทรทัศน์ ในขณะที่ Wilbur Schramm (1962) ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับสาร ประกอบด้วย 1) ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของตน 2) ผู้รับสารจะแสวงหาข่าวสารเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ของตน 3) ผู้รับสารที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน จะให้ความสนใจต่อเนื้อหาสารต่างกัน 4) การศึกษาและสภาพแวดล้อม มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกรับสื่อ และเนื้อหาสารที่ต่างกัน 5) ความสามารถในการรับสาร เป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจของผู้รับสารที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสารที่ต่างกัน 6) บุคลิกภาพ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการโน้มน้าวใจ และพฤติกรรมของผู้รับสารอารมณ์ สถานภาพทางอารมณ์ อาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของสาร และ 7) ทัศนคติ เป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและการตอบสนองต่อข่าวสารที่เปิดรับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาดังกล่าว นักศึกษาส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์มากที่สุด และความถี่ในการเปิดรับต่อ

สัปดาห์อยู่ระหว่าง 3-4 วันต่อสัปดาห์ ดังนั้น การจะรณรงค์ และประชาสัมพันธ์รวมถึงการปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบ ต่อสังคมสำหรับนักศึกษาหรือเยาวชนไทย สื่อที่น่าจะช่วย และส่งผลให้เกิดผลที่ได้เด่นชัดที่สุดน่าจะเป็นการรณรงค์ผ่าน สื่อวิทยุโทรทัศน์นั่นเอง

เมื่อพิจารณาประเด็นพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษาหรือเยาวชนไทยที่กำลัง อยู่ในวัยศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จะเห็นว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ด้านที่สถาบันการศึกษา หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จะต้องร่วมกันรณรงค์และกระตุ้นให้ นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุดคือ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องวิถีชีวิตของคนในกรุงเทพฯ จะอยู่ กันแบบสังคมเมือง เพื่อนบ้านไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กันมาก เท่าไหร่ และเป็นสังคมที่ทุกคนจะต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพ ดังนั้น การมีกิจกรรมร่วมกันหรือการมีส่วนร่วมในชุมชนที่ ตนอาศัยอยู่จึงค่อนข้างน้อย แต่ถ้าคนในชุมชนขาดความ รับผิดชอบต่อสังคมและความร่วมมือในการดูแลชุมชน ก็จะส่งผล ให้ชุมชนนั้นๆ เกิดความไม่น่าอยู่ ดังนั้น การปลูกจิตสำนึก ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ควรจะมีกิจกรรมที่ส่งเสริม และสนับสนุน ให้นักศึกษามีความร่วมมือกับชุมชนที่ตนอาศัย อยู่ รวมทั้งความร่วมมือกับชุมชนที่อยู่รอบๆ มหาวิทยาลัย ด้วย

ส่วนในเรื่องปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า มีปัจจัยพฤติกรรมกรเปิดรับสื่อต่างๆ เข้ามา มีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น นอกจาก การรณรงค์หรือผลิตสื่อเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับนักศึกษา ให้เกิดพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์แล้ว สื่อที่สามารถใช้สำหรับการรณรงค์ที่น่าจะได้ ผลดีในปัจจุบันนี้ ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อป้ายโฆษณา นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. 2542. **การวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบต่อ สังคม และมี วินัยในตนเอง.** กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวง ศึกษาธิการ.
- กนก จันทร์ขจร. 2543. **คู่มือวัฒนธรรมวิถีชีวิตไทย.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิกนก จันทร์ขจร สวัสดิการและ การกุศล.
- จริญญา เฉลาประโคน. 2545. "การพัฒนาแบบประเมิน จริยธรรมรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับนักเรียนชั้น ประถม ศึกษาปีที่ 5." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการวัด และประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดุสิต อุทิศพงษ์. 2547. "การพัฒนาแบบวัดความรับผิดชอบต่อ สังคม สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปรมะ สตะเวทิน. 2539. **การสื่อสารมวลชน: กระบวนการ และทฤษฎี.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรมะ สตะเวทิน. 2541. **การสื่อสารมวลชน: กระบวนการ และทฤษฎี.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- เพ็ชรินทร์ ปฐมวนิชกะ. 2535. "การวิเคราะห์องค์ประกอบ ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับประถมศึกษา กรณีสชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัด สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก." วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร.
- มาลินี จุฑาปะมา. 2550. **พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ สังคมของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์.** บุรีรัมย์: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วัลลภา เทพหัสติน ณ อยู่ธยา. 2543. **การพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมนิสิตนักศึกษา.** กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

เวคิน วุฒิมวงศ์. 2542. “ความรับผิดชอบต่อสังคมของ นักศึกษามหาวิทยาลัยในภาคใต้.” วิทยานิพนธ์ มหาคณิศ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อุไรวรรณ วัชรคุ้มครอง. 2553). **ความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดสมุทรปราการ.** กรุงเทพฯ: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

Willbur, S. 1962. **Studies of Innovation and Communication to the Public.** California : Stanford University Institute for Communication Research.

Yamane, T. 1967. **Statistics : An introductory Analysis.** New York: Harper and Row.